

PRETTO METODINING SAVDO LOGISTIKASIDA QO'LLANILISHI

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Biznes boshqaruvi” kafedrasida assistenti

Azlarova Mushtariybegim Abror qizi

mushtariy.azlarova@gmail.com

Dusimov Ikrom Kurambayevich

Iqtisodiyot fakulteti 4 kurs EK-87 guruh talabasi

Annotatsiya: Logistika strategiyasini rejalashtirish ko'pincha qulaylik joyi, inshoot hajmi va transport usulini hisobga olgan holda sifatli umumiy ma'lumot sifatida yoki o'z-o'zidan mavjud bo'lgan matematik mashg'ulot sifatida amalga oshirilgan. Bu yerda logistika alternativalarini boshqa barcha biznes masalalari bilan parallel baholashning ahamiyati standart yondashuv sifatida ishlab chiqiladi. Optimallashtirish va simulyatsiya qilish uchun kompyuterlashtirilgan modellarning roli hali ham jarayonning muhim qismi ekanligi ko'rsatilgan. Logistika strategiyasining biznes maqsadlari bilan uyg'unlashishi muvaffaqiyatning asosiy omili sifatida ta'kidlanadi. Ushbu yuqorida keltirilgan natijalarga erishish uchun Pretto modeli va undan foylanishning dolzarbligi haqida ma'lumotlar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Pareto qonuni, Pareto qoidasi, Saqlashda Pareto qonuni namunasi, inventarizatsiya, Pretto metodi, Logistika strategiyasi, optimallashtirish, simulyatsiya

Abstract: Planning a logistics strategy was often carried out as quality general information, taking into account the location of convenience, the size of the facility and the mode of transport, or as a self-contained mathematical exercise. Here, the importance of evaluating logistic alternatives in parallel with all other business issues is developed as a standard approach. The role of computerized models for optimization and simulation is still shown to be an important part of the process. The aligning of the logistics strategy with business goals is emphasized as a key factor in success. To achieve these aforementioned results, we will provide information about the Pretto model and the relevance of its use.

Keywords: Pareto Law, Pareto Rule, Example of Pareto Law in Storage, Inventory, Pretto Method, Logistics Strategy, Optimization, Simulation

Pareto qonuni — italiyalik iqtisodchi Vilfredo Pareto tomonidan 19-asr oxirida ishlab tilgan ijtimoiy-iqtisodiy tushuncha. Qoidaga ko'ra, ko'p holatlarda oqibatlarining taxminan 80 foizi 20% sabablardan kelib chiqadi. Boshqacha qilib aytganda, sabablarning oz qismi eng ko'p natijalarni keltirib chiqaradi.

Pareto bu munosabatlarni birinchi bo'lib jamiyatda boylik taqsimotida kuzatgan, u erda aholining qariyb 20 foizi iqtisodiy resurslarning 80 foiziga ega bo'lgan. Biroq, vaqt o'tishi bilan, ushbu printsip biznes, iqtisodiyot, logistika, fan va texnologiyalar kabi turli sohalarga nisbatan qo'llanilgan. Pareto qonuni boshqalardan ko'ra ancha katta ahamiyatga ega bo'lgan hal qiluvchi sohalarda - masalan, logistika sohasida sa'y-harakatlar va resurslarni birinchi o'ringa qo'yishda foydali vosita ekanligini isbotladi. 80/20 nisbati umumiy bosh barmog'i qoidasi bo'lsa-da, u har xil bo'lishi mumkin va har doim ham

bunday bo'lmashligi mumkin. Pareto qoidasi logistika operatsiyalaringizning asosiy jihatlarni aniqlash va ularga e'tibor qaratishga yordam beradi.

1. Resurslarning ustuvorligi: sizning pastki chiziqingizning 80% uchun qaysi mahsulot, mijozlar yoki faoliyat uchun javobgar ekanligini aniqlash, ularning haqiqiy ta'siriga muvofiq resurslar, vaqt va kuch ajratishga imkon beradi.
2. Inventarizatsiya optimallashtirish: mahsulotlarning kichik qismi ko'pincha sotuvlarning sezilarli ulushini keltirib chiqaradi. Ushbu muhim narsalarga e'tibor qaratib, siz inventarizatsiya darajasini yaxshiroq boshqarasiz va sekin harakatlanadigan mahsulotlarni haddan tashqari oshirib yuborishdan qochasiz.
3. Samaradorlikni oshirish: ta'minot zanjiringizdagi samarasizliklarning birlamchi manbalarini tushunish ularni bartaraf etish bo'yicha samarali chora-tadbirlarni qo'yish imkonini beradi. Bularga yo'lni optimallashtirish, qo'rg'oshin vaqtini kamaytirish va ichki jarayonni soddalashtirish kiritilishi mumkin.
4. Xarajatlarni kamaytirish: logistikaning eng muhim jihatlari e'tibor qaratish orqali xizmat sifatini qurbon qilmasdan xarajatlarni qisqartirishingiz mumkin bo'lgan sohalarni aniqlash osonroq, masalan, transport, saqlash va inventarizatsiyani boshqarish.
5. Mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash: qaysi mijozlar daromadning eng katta ulushini ishlab chiqarishini va shu tariqa qimmatroq ekanligini tan olish ularning ehtiyojlarini qondirish uchun shaxsiy xizmatni taqdim etishga yordam beradi.

Logistikaga qo'llaniladigan 80/20 qonuni resurslarni yanada samarali taqsimlashga, qaror qabul qilishga va yanada tezkor ta'minot zanjiriga olib keladi.

Saqlashda Pareto qonuni namunasi

80/20 qoidasi biznes va omborlarni boshqarishni o'z ichiga olgan kontseptsiyalar va sohalarning keng turlarida qo'llaniladi. Ushbu qonunni logistika majmuasiga qanday qo'llashga misollardan biri ABC tahlili bilan inventarizatsiyani boshqarish orqali bo'lardi. Tasavvur qiling, sizning muassasangiz juda ko'p mahsulotlarni saqlar. Pareto qonuniga ko'ra, sizning daromadingizning 80 foizi sizning inventarizatsiya buyumlaringizning 20 foizidan kelib chiqadi. Bu shuni anglatadiki, kichik mahsulot guruhi talab eng mashhur yoki undan yuqori va shuning uchun sotuvlarning aksariyati uchun javobgardir. Pareto qonunini omborni boshqarishda qo'llash uchun sizning kompaniyangiz inventarizatsiyangizning 20% ni tashkil etadigan va foydangizning 80% ni ishlab chiqaradigan mahsulotlarning etarlicha zaxiralarini saqlashga ishonch hosil qilishi kerak. Bu sizning talab yuqori bo'lgan sarmoyangiz tugab qolmasligingizni kafolatlaydi. Bu holda, shuningdek, eng ko'p sotuvchilarga qulay tarzda erishish uchun mahsulotlarni tashkil qilish tavsiya etiladi. Ular muassasada yuqori ko'rinadigan, oson kirish joylariga joylashtirilishi kerak. Xuddi shunday, ushbu muhim 20% ni tashkil etadigan mahsulotlarni qayta ishlash, qadoqlash va jo'natish uchun ko'proq resurslarni (masalan, vaqt va kuch) ajratish buyurtmalarni qayta ishlashda samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

Pareto printsipidan kelib chiqqan holda, ABC tahlili mahsulotlarni qiymat bo'yicha nisbiy ahamiyatiga ko'ra tasniflash uchun ishlatiladigan inventarizatsiyani boshqarish usulidir. Ushbu tasniflashning uchta eng keng tarqalgan mezon:

1. Inventarizatsiya qiymati
2. Inventarizatsiya hajmi
3. Harakat chastotasi

Mahsulotingizni qiymatiga ko'ra uch guruhga (A, B va C) ajratganingizdan so'ng, siz turli xil boshqaruv strategiyalarini qabul qilishingiz mumkin:

A kategoriyasi. Ushbu narsalar sizning biznesingiz uchun eng yuqori qiymatga ega, shuning uchun ular alohida e'tibor talab qiladi. Ushbu mahsulotlar doimo stokda bo'lishini ta'minlash va ularning harakatlari ustidan qat'iy nazoratni saqlab qolish muhimdir.

B kategoriyasi. Ushbu tovarlar oraliq qiymatga ega. Garchi ular A buyumlariga qaraganda kamroq tanqidiy bo'lsa-da, ular inventarizatsiyaning ancha qismini tashkil etadi va daromad va xarajatlarga o'rtacha ta'sir ko'rsatadi.

C kategoriyasi. Bu sizning eng kam qimmatli mahsulotlaringizni o'z ichiga oladi. Ular sizning inventarizatsiyangizning kichik qismini tashkil etadi va xarajatlar va ishlab chiqarishga nisbatan minimal ta'sir ko'rsatadi. Ushbu narsalar bilan yanada qulayroq yondashuvni qo'llagan holda o'zingizni erkin his qiling. Masalan, siz aktsiyalar darajasini kamaytirishingiz mumkin va ularning harakatlarini diqqat bilan kuzatib borishingiz shart emas.

Pretto metodi - bu logistika strategiyasini rejalashtirish metodikasi bo'lib, tashkilotlarga logistika operatsiyalarini optimallashtirishga yordam beradi. Ushbu usul Italiyaning Padua universiteti professori Giorgio Pretto tomonidan ishlab chiqilgan. Pretto usuli logistikani rejalashtirish tashkilotning umumiy biznes strategiyasi bilan integratsiya qilinishi kerak degan fikrga asoslanadi.

Pretto metodi 4 asosiy qadamdan iborat:

1. Hozirgi holat tahlili: Ushbu qadam tashkilotning hozirgi logistika holatini tahlil qilishni nazarda tutadi. Bunga hozirgi logistika jarayonlarini tahlil qilish, botqoqliklarni aniqlash, logistika tizimining faoliyatini baholash kiradi.
2. Maqsadlarni aniqlash. Ushbu qadamda logistika tizimining maqsadlari aniqlanadi. Bunga logistika tizimining faoliyatini o'lchashda qo'llaniladigan asosiy ijro ko'rsatkichlarini (KPI) aniqlash kiradi.
3. Logistika rejasining ishlab chiqilishi. Hozirgi holat tahlili va maqsadlarni aniqlash asosida logistika rejasi ishlab chiqiladi. Logistika rejasi logistika tizimini loyihalash, talab qilinadigan resurslarni aniqlash va logistika jarayonlarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi.
4. Amalga oshirish va monitoring. Yakuniy qadam logistika rejasini amalga oshirish va logistika tizimining monitoringini o'tkazishdan iborat. Bunga logistika tizimi faoliyatini nazorat qilish, malaka oshirish sohalarini aniqlash, zarur bo'lganda logistika rejasiga o'zgartirishlar kiritish kiradi.

Xulosa

Pretto usuli tashkilotlar uchun bir nechta foyda keltiradi. Bu tashkilotlarga logistika operatsiyalarini optimallashtirishga, xarajatlarni kamaytirishga va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilashga yordam beradi. Logistikani rejalashtirishni umumiy biznes strategiyasi bilan integratsiyalash orqali Pretto metodi logistika tizimining tashkilotning maqsadlariga mos kelishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi “2022-2026 yillarga moljallangan Yangi O‘zbekiston Respublikasining Taraqqiyot strategiyasi togrisida” PF-60-son farmoni.
2. Albekov A.U., Gribov.M. Zakonomernosti razvitiya transportno-skladskoy logistik na regionalnom urovne (na primere Rostovskoy oblasti): Monografiya / RGEA. Rostov-na-Donu, 2009 g.
3. Albekov A.U., Fedyu V.P., Mitko O.A. Logistika kommersii. Rostov-na-Donu: «Feniks», 2008 g.
4. Karriyeva Ya.K. Innovatsion logistika. Darslik. 292 bet.Toshkent-2021 yil.
5. Karriyeva Ya.K. Logistik tizimlarni modellashtirish.Darslik.305 bet.Toshkent-2022 yil
6. Introduction to Logistics Systems Management (2nd Edition): Gianpaolo Ghiani, Gilbert Laporte, Roberto Musmanno
7. The Handbook of Logistics and Distribution Management: Understanding the Supply Chain (5th Edition): Alan Rushton, Phil Croucher, Peter Baker
8. Karriyeva B.K. Xalqaro yuklarni tashishda transport vositalarini harakatini boshqarishda Navigatsiya tizimidan foydalanish.“Iqtisodiyot va Innovatsion texnologiyalar”ilmiy electron jurnal №4 2018y.
9. <https://logistika.uz>
10. <https://www.mecalux.com>